

DN.

debatt

Lars Norberg

Har världen råd med Sverige?

□□ För mig är frågan retorisk. Världen har uppenbarligen inte råd med att tillämpa svensk livsstil globalt. Världens naturresurser tillåter inte att var tredje människa har bil, så som vi har det i Sverige. Världen har inte råd med en färskvattenförbrukning på 2 000 liter per person och dygn. Världens skogar skulle inte räckta till om svensk pappersförbrukning skulle vara norm. Världen har inte råd med svensk matstandard med dess rika kött-diet. Och svensk naturresurs- och energiförbrukning är så höga, att skulle de tillämpas globalt, skulle världsförbrukningen minst femdubblas. Det skulle på få årtionden leda till en katastrofal råvarubrist, och miljökatastrofer av oanade mått skulle säkert följa i släptåg.

Detta tankeexperiment — svensk livsstil i global skala — borde finnas med som bakgrund vid varje u-landsdebatt. Det frammanar den grundläggande frågan: Vad är egentligen "utveckling". Och följdfrågorna: Vilken utveckling vill vi sprida, och är den verkligen värd att spridas? Och då kommer man kanske till helt andra resultat än de som förordar "massiva resursöverföringar", såsom Bo Jerlström (DN den 23 juli), Hans Lundström (DN den 25 augusti) och Ola Ullsten (i FN den 28 augusti 1980).

När man talar om massiva resursöverföringar så tänker väl alla på något slags fysiska tillgångar. Men när vi rannsakar verkligheten finner vi att de massiva resursöverföringarna i dag går från u-land till i-land. Vi tillförs en växande ström av mat och råvaror från u-land som vi betalar med högförädlade industrivaror, bla en stor export av vapen. Dvs att vi byter billiga råvaror mot högt betalt arbete. Råva-

ruandeler, i vår egen export till u-länderna är vanligen marginell.

Det är denna typ av "utvecklingshjälp" som ovannämnda debattörer vill utöka till massiva resursöverföringar. Och tanken är bestickande. I-ländernas under-sysselsatta industri (20 miljoner arbetslösa) skulle utnyttjas fullt ut. Alla varor som inte finner avsättning i i-världen skulle "massivt" överföras till u-land, där det råder "en katastrofal brist på varor". Vare sig betalningen sker kontant eller via kredit, så skulle den sannolikt leda till än mera utökad mat- och råvaruexport från u-land.

För att förstå vad saken gäller så är det nog nyttigt att konkretisera: vår lediga produktionskapacitet måste tas där den finns. Resursöverföringen skulle leda till export av i-landsvaror anpassade för i-ländernas livsstil. Det skulle bli fråga om Volvos personbilar, Electrolux kylskåp, spisar och dammsugare, PLM:s ölburkar, Bofos kanoner, svenska plastkryssare med segel och motor, svenska kärnkraftverk och svensk kosmetika. Kort sagt en massiv överföring av en teknik och livsstil som slösar med miljö och naturresurser, och som världen inte har råd med. Denna teknik är dessutom extremt sparsam med arbetskraft, men sätter sprätt på energi och råvaror, vilka sedan snart hamnar på våra cancerartat växande soptippar.

Med hjälp av i-landsteknik är det nog möjligt att rationalisera bort hundratals miljoner människor från u-ländernas jordbruk. Men vad händer om man skulle lyckas sysselsätta alla dessa miljoner i en högrationaliserad industri av vår typ? Men naturresurserna? Med miljön?

Nej, världen har inte råd med

Sverige. Den verkligt djupgående solidaritet som vi på en resursknapp planet kan visa u-land är att primärt reducera våra egna resursanspråk. Dvs tj bör satsa vår lediga arbetskraft, inte på att tillverka flera Volvo-bilar etc, utan på att stoppa överstandarden och arbeta med en resurssnål teknik och livsstil, som reparerar och återanvänder, så att vi minskar vår förbrukning av naturresurser betydligt. Detta skulle minska vår sk levnadsstandard, men det skulle i stället säkerligen kunna öka "livskvaliteten".

Och även om u-länderna måste få öka sin användning av resurser (energi, metaller, mat etc), så är behoven så stora att det är minst lika nödvändigt att även där satsa på resurssnål teknik. Den enda resurs som världen har gott om är arbetskraft. Därför är det barockt att se hur vi satsar en mängd av våra bästa tekniker på att reducera behovet av arbetskraft i stället för att koncentrera oss på de produktionsfaktorer som världen verkligen har ont om.

Endast om man i i-länderna omprövar sin egen teknik och livsstil kan man inför u-länderna med trovärdighet förorda den energi- och resurssnåla teknik som är den enda acceptabla på en begränsad planet.

LARS NORBERG